

Motion

1983/84:1504

Lars Ahlmark

Rättegångskostnader vid skatte- och avgiftsprocess

När två parter låter sina tvister göras upp genom att låta en domstol döma, får den förlorande parten i regel betala både sina egna kostnader och motpartens kostnader. Det anses, helt visst med rätta, att detta befördrar allmän rättvisa och får många att göra rätt för sig hellre än att låta saken gå i domstol, varigenom denna kostnadsfördelning alldeles av sig själv leder till billig och bra rättvisa.

När en enskild tvistar med staten eller det allmänna om hur mycket han skall betala i skatt gäller denna princip ej. I stället bär vardera parten sin egen kostnad, oavsett utgången.

I många fall kan detta få stötande konsekvenser. Särskilt när en skattechef eller taxeringsintendent är ute i ogjort väder men den skattskyldige måste lägga ned stor kostnad på att bevisa detta, framstår det som obilligt att han ej skall få någon ersättning om han vinner. Skattechefen kanske driver sitt mål därför att rättsläget är oklart, så att det behövs ett prejudikat för att få reda på lagens rätta mening. I ett sådant fall representerar ju den skattskyldige den ena sidan i ett allmänt intresse, varför det faller på honom att alldeles själv stå för något som egentligen är en lagstiftningskostnad.

Det nu sagda talar för att man skulle genomföra ett system för kostnaderna i skatteprocessen som helt överensstämde med det som gäller i civilmål. Emellertid skulle detta leda till att förlorande part skulle få betala statsverkets kostnad även för ärendets utredning. Förutom svårigheten att fastställa statens faktiska kostnad i varje process, måste detta trots allt upfattas som stötande av andra skäl.

Mera fruktbart är då att betrakta vad som gäller i brottmål. Tills för drygt tio år sedan var förhållandet beträffande kostnaden för den frikände ungefär som nu i den administrativa processen. Därefter har synen ändrats, och numera får den som frikänns en ersättning av allmänna medel som täcker hans kostnader för ombud, biträde, vittne, sakkunnig eller eljest för bevisning, så långt kostnaden av rätten ansetts skäligen påkallad för tillvaratagande av hans rätt. I motsats till vad som gäller i civilmål får parten dock ingen ersättning för eget arbete eller tidspillan, med undantag av ett snålt tillmätt belopp för inställelsen inför domstolen.

En klar fördel med ett dylikt system för ersättning till vinnande enskild part i skatte- och avgiftsprocessen skulle därmed uppnås: Den enskilda parten skulle ha allt intresse av att driva sin talan på ett måttligt sätt och justera sina yrkanden så att bara det som var väsentligt och tvistigt skulle bli föremål för

bevisning och argumentering. Detta skulle vara en vinst för domstolarna. Förhoppningsvis skulle det också utgöra en hämsko på det allmännas företrädare i processen, medförande avstående från mera orimliga påståenden och yrkanden, ägnade att dra kostnad över hans huvudman.

Skatter och avgifter fastställs ju i första hand av myndighet och oftast av en taxeringsnämnd. Utredningen där fordrar visserligen kostnad och besvär, både för det allmänna och för den enskilde. Dessa kostnader är emellertid normala och bör bäras av dem som har dem. När emellertid ett ärende förs vidare, så ställer sig saken annorlunda. Om den enskilde avkrävs för mycket, oavsett om den fastställande myndigheten gör det eller om det sker genom besvär av det allmännas företrädare och detta ogillas av förvaltningsdomstol, så har ett faktiskt fel alldeles tydligt blivit begånget. Felet kan visserligen ofta, eller kanske rent av oftast, vara av ursäktlig natur, men det faktum kvarstår i alla fall att en enskild blivit drabbad av kostnader genom myndighets felaktiga åtgärd. Det måste anses skäligt att den enskilde åtminstone i viss mån blir kompenserad av allmänna medel för sin förlust.

Som definitionsområde för de ärenden där ersättning för rättegångskostnad bör kunna komma i fråga kan lämpligen tjäna det omfång för vilket bevissäkringslagen (SFS 1975:1027) är tillämplig, med tillägg av fastighetstaxering.

Åberopande det anförda hemställs

att riksdagen beslutar anta ett vid motionen fogat förslag till lag om ersättning för rättegångskostnad vid skatte- och avgiftsprocessen.
(bilaga).

Stockholm den 23 januari 1984

LARS AHLMARK (m)

Förslag till**Lag om ersättning för rättegångskostnad vid skatte- och avgiftsprocessen**

1 §. Denna lag är tillämplig vid besvär över fastställande av skatt, taxeringsvärde för fastighet, tull eller avgift enligt lagen (1908:128 s. 1) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, uppbördslagen (1953:272), taxeringslagen (1956:623), lagen (1958:295) om sjömansskatt, lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1968:430) om mervärdesskatt, kupongskattelagen (1970:624), vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:602) om särskild vägtrafikskatt, tullagen (1973:670), lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område.

2 §. Vinner enskild part skatte- eller avgiftsprocess gentemot den som har att föra det allmännas talan, äge rätten av allmänna medel tillerkänna honom ersättning för hans kostnad för ombud, biträde, för vittne eller sakkunnig eller eljest för bevisning i processen, så ock för andra utlägg, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av hans rätt, så ock för parts eller ställföreträdarens inställelse vid muntlig förhandling.

Ersättning för dylik inställelse av part eller ställföreträdare utgår i enlighet med vad som gäller för brott tilltalad, som åtnjuter rättshjälp.

3 §. Vinner enskild part och det allmänna ömsom, eller bifalles enskild parts yrkande allenast till viss del, må jämkad ersättning utgå. Är vad den enskilde tappat av allenast ringa betydelse, eller är den kostnad som kan anses falla på det som tappats ringa, må dock ojämkad ersättning utgå.

4 §. Finnes det allmännas talan ha väckts utan skäl, eller det allmännas anspråk till den del det av den enskilda parten bestrides uppenbart ogrundat, må utöver den i 2 § nämnda ersättningen jämväl av allmänna medel utgå ersättning för vad part eller ställföreträdare nedlagt i arbete och tidsspillan.

5 §. Vill part erhålla ersättning för kostnad enligt denna lag, skall han, innan handläggningen avslutas, framställa yrkande därom och uppgiva, vari kostnaden består. Gör han det ej, äge han ej därefter tala å den kostnad som uppkommit vid samma rätt.

6 §. Fullföljes mål från lägre rätt, skall rätten till ersättning bestämmas med hänsyn till rättegången i högre rätt.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad som i denna lag stadgas om mål som väckts vid lägre rätt motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Övergångsbestämmelse

Ej må ersättning enligt denna lag utgå för rättegångskostnad med mindre den kan visas ha uppstått efter den 1 januari 1985.